



# Insatser till personer med psykiska funktionshinder i SDF Centrum, Malmö

Skåne i utveckling  
Rapport 2001:22  
ISSN 1402-3393

Kerstin Jonsson  
Kerstin Liedman  
Bruno Skärstrand

Förord .....	3
Sammanfattning och slutsatser .....	4
Bakgrund .....	6
Syfte .....	6
Målgrupp .....	6
Metod .....	6
Inledande träffar .....	7
Synpunkter från patienter .....	7
Synpunkter från intresseorganisationer .....	7
Intresseföreningen för schizofreni (IFS) .....	7
Fontänhuset .....	7
Mentala nätverket .....	7
Synpunkter från andra .....	8
Kronofogdemyndigheten .....	8
Överförmyndarnämnden .....	8
MKB .....	8
Frivårdsmyndigheten .....	8
Polismyndigheten .....	8
Malmö Stad .....	8
Bostonkansliet .....	9
Insatser till funktionshindrade .....	9
Mål, uppsökande verksamhet och information .....	9
Länsstyrelsens bedömning .....	9
Organisation .....	10
Länsstyrelsens bedömning .....	11
Boende och sysselsättning .....	11
Boenden .....	11
<b>Storgatan 19</b> .....	12
<b>Gasverksgatan 10 - 14, Storcken</b> .....	13
Länsstyrelsens bedömning .....	13
Sysselsättning .....	14
<b>Alfakooperativet</b> .....	14
<b>Arbetskollektivet Sallerupsvägen</b> .....	14
Länsstyrelsens bedömning .....	15
Handläggning och dokumentation .....	16
Granskning av personakter .....	16
Länsstyrelsens bedömning .....	16
Samverkan .....	17
Länsstyrelsens bedömning .....	17

## Förord

Länsstyrelsen har prioriterat tillsynen av socialtjänstens insatser till personer med psykiska funktionshinder. Detta är en viktig del av Länsstyrelsens uppföljning av psykiatrireformen i länet.

Under 2000 har Länsstyrelsen bland annat granskat Stadsdelsfullmäktige Centrum i Malmö. Boende och sysselsättning har varit utgångspunkt för tillsynen.

Vår förhoppning är att rapporten ska bidra till kunskapsutveckling kring frågor som rör boende och sysselsättning för personer med psykiska funktionshinder samt leda till diskussioner och förbättringar inom området.

Vi vill rikta ett varmt tack till alla som varit delaktiga och på olika sätt medverkat i tillsynen

Bo Lang  
Tf Socialdirektör

## Sammanfattning och slutsatser

Länsstyrelsen i Skåne och Socialstyrelsens Regionala Tillsynsenhet i Malmö, har under år 2000 genomfört en uppföljning av psykiatrireformen, för att belysa effekterna av insatserna till personer med funktionshinder. Syftet med tillsynen har varit att granska socialtjänstens insatser för boende och sysselsättning samt hur samverkan, informationsöverföring och vårdplanering fungerar mellan huvudmännen.

Länsstyrelsen och Socialstyrelsens RT-enhet har träffat representanter för frivilligorganisationer och berörda myndigheter. Länsstyrelsen har besökt boenden, arbetskooperativ/kollektiv samt handläggare och beslutsfattare från stadsdelsförvaltning Centrum.

Resultatet av tillsynen som rör **mål, uppsökande verksamhet, organisation, handläggning** och **dokumentation** visar att

- SDF Centrum har en god ambitionsnivå i måldokument och handlingsplan men vid granskningen konstateras att målen inte är levande i verksamheterna
- SDF Centrum behöver utveckla den uppsökande verksamheten samt inventera och redovisa behoven av insatser
- det brister i dokumentationen i så väl ansökan, utredning/behovsbedömning som beslutsformulering, uppföljning och dokumentation under verkställighet.

*Länsstyrelsen anser* det anmärkningsvärt att SDF Centrum inte bättre kartlagt behovssituationen. För att långsiktigt planera de insatser som behövs för den enskilde krävs kunskap om nuvarande och kommande behov. En förutsättning för detta är uppsökande verksamhet och inventering.

*Länsstyrelsen anser* att det finns behov av förbättrad dokumentation.

*Länsstyrelsen anser* det särskilt allvarligt att det fanns tre gynnande beslut och två domar som ej verkställdes. Såväl egna gynnande beslut som gynnande domar från förvaltningsdomstol ska verkställas omgående.

Resultatet av tillsynen som rör **boende** och **sysselsättning** visar att

- personalbemanningen på Gasverksgatan i förhållande till antalet boende är otillräcklig
- det finns behov av alternativa boendeformer och sysselsättning
- det finns goda exempel på verksamheter för daglig sysselsättning i Malmö.

*Länsstyrelsen finner det positivt* att ha mött engagemang och ambitioner hos många i personalen i de besökta verksamheterna.

*Länsstyrelsen anser det viktigt* att SDF Centrum tillsammans med psykiatrin utvecklar alternativa boendeformer och boendestöd för målgruppen.

*Länsstyrelsen anser* att personalbemanningen i boendet är en viktig faktor för att kunna ta individuella hänsyn och för att de boende ska kunna känna trygghet

*Länsstyrelsen vill särskilt framhålla* arbetskollektivet Sallerupsvägen och arbetskooperativet Alfa som goda exempel på verksamheter, vilka genomsyras av intentionerna i psykiatrireformen. Verksamheterna bygger på ett individualiserat arbetssätt.

Resultatet av tillsynen som rör **samverkan mellan psykiatri och socialtjänsten** visar att

- träffpunkt Storken, som drevs av SDF Centrum och SDF Södra Innerstaden samt psykiatri är nedlagd
- Röda bilen, boendestödet som finansierades av SDF Centrum och SDF Södra Innerstaden tillsammans med psykiatri, upphörde den siste juni 2000.

*Länsstyrelsen anser* att ett strukturerat samarbete mellan psykiatri, socialtjänst, försäkringskassa, arbetsförmedling, primärvård och brukarorganisationer är nödvändigt för att skapa möjligheter och förbättringar för de psykiskt funktionshindrade.

*Länsstyrelsen vill framhålla* värdet av träffpunkter för målgruppen då dessa möjliggör en meningsfull social samvaro.

Sammantaget ger verksamhetstillsynen en bild av att Stadsdelsfullmäktige Centrum inte motsvarar psykiatireformens intentioner och lagstiftningens krav vad det gäller insatserna till personer med funktionshinder.

## Bakgrund

Den 1 januari 1995 trädde psykiatireformen i kraft vilket innebar att ansvaret för vissa insatser till personer med psykiska funktionshinder fördes över till kommunerna och att socialtjänstens ansvar preciserades. Reformen syftade till att förbättra de psykiskt funktionshindrades livssituation och öka deras möjligheter till gemenskap och delaktighet i samhället. Kommunerna fick ansvar för boende, boendestöd, omvårdnad, social träning, sysselsättning, dagverksamheter och träffpunktslokaler. Staten avsatte stimulansbidrag för anordnande av gruppboende och andra alternativa boendeformer med sammantaget 300 miljoner kronor. Det avsattes tidsbegränsade stimulansåtgärder för bland annat utveckling av arbetsformerna inom socialtjänst och psykiatri, anhörigstöd och personligt ombud, allt sammantaget 1200 miljoner kronor.

Tillsynen är ett led i uppföljningen av psykiatireformen och skall även kunna utgöra utgångspunkt för en jämförelse mellan socialtjänstens och psykiatrins insatser till personer med psykiska funktionshinder i olika kommuner och stadsdelar. Föreliggande beslut avser Länsstyrelsens tillsyn av SDF Centrum.

## Syfte

Socialstyrelsens regionala tillsynsenhet i Malmö och Länsstyrelsen i Skåne län har beslutat att inom respektive myndighets ansvarsområde genomföra en tillsyn av insatserna till personer med psykiska funktionshinder i stadsdelen Centrum i Malmö. Socialstyrelsens tillsyn omfattar även stadsdelen Södra Innerstaden. Syftet med tillsynen är att granska psykiatrins öppenvårds- och slutenvårdsinsatser, socialtjänstens insatser för boende och sysselsättning och hur samverkan och vårdplanering fungerar mellan de olika huvudmännen.

## Målgrupp

Personer, 18-65 år i stadsdelen Centrum som har en psykiatrisk diagnos och insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) eller lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

## Metod

Socialstyrelsens regionala tillsynsenhet och Länsstyrelsen har vid tre inledande träffar under våren 2000 mött patienter, representanter för frivilligorganisationer, olika berörda myndigheter och andra samt brukare, för att få en lokal kunskap och en bild av målgruppen. Länsstyrelsen har även besökt Bostonkansliet, kansliet för utbildning och konsultation. Länsstyrelsens granskning har därefter skett på följande sätt:

- Remiss från Länsstyrelsen till Stadsdelsfullmäktige Centrum i Malmö med begäran om att ta del av SDF:s Centrums måldokument, planer, insatser och SDF:s olika former av boenden för psykiskt funktionshindrade samt inventering av personer med psykiska funktionshinder samt samverkan med psykiatri
- Granskning av 15 personakter, personer med insatser enligt LSS och SoL
- Besökt Storkens gruppboende, intervjuat boenden, kontaktpersoner samt föreståndare
- Besökt Storgatans gruppboende, intervjuat boenden, kontaktpersoner samt föreståndare
- Besökt arbetskooperativet Alfa, intervjuat brukare/medlemmar, personal samt föreståndare
- Besökt arbetskollektivet Sallerupsvägen, intervjuat brukare/medlemmar, personal samt föreståndare.

Länsstyrelsen har återfört och diskuterat resultatet av granskningen till handläggare, arbetsledning, myndighetschef och SDF:s arbetsutskott.

## Inledande träffar

### **Synpunkter från patienter**

En del saknade tiden före psykiatrireformen då det fanns en avdelning dit de kunde vända sig när de kände att hälsan började svikta. Några framförde vikten av att ha en kontaktman i form av personligt ombud som vid behov kunde hjälpa till med kontakter med myndigheter eller andra. Vidare efterlystes ett större samarbete mellan t.ex. psykiatri/socialtjänst-/försäkringskassa och uttryckte vikten av att ha en meningsfull och individuellt anpassad sysselsättning.

### **Synpunkter från intresseorganisationer**

#### *Intresseföreningen för schizofreni (IFS)*

Representanterna uppgav att beträffande daglig verksamhet har det inte gjorts något i Malmö under de senaste åren för att skapa sysselsättning för psykiatrins patienter/brukare. Enligt IFS bedömning har ca 1000 av de 1500 patienterna inom psykiatrin i Malmö en dålig tillvaro, framför allt ur sysselsättningssynpunkt. En fråga som ställdes var hur överlämnandet av medicinskt färdigbehandlade patienter från psykiatrin till socialtjänsten gick till. Någon uppsökande verksamhet förekommer inte.

#### *Fontänhuset*

Fontänhuset i Malmö har öppet fem dagar i veckan. Personal från Fontänhuset har den uppfattningen att de där utför en del av den rehabilitering som samhället enligt lag ska göra. Vid Fontänhuset bedrivs det s k övergångsarbeten. Det finns inga bidrag, arbetsgivaren betalar och arbetstagaren blir skattebetalare. Det arbete som utförs kan t ex vara renovering av fastigheten, administration, kioskverksamhet. Verksamheten har ett faddersystem som innebär att en patient/brukare blir uppringd om han eller hon inte kommer till Fontänhuset som vanligt.

#### *Riksorganisationen för social och mental hälsa (RSMH)*

RSMH har 11 föreningar i Skåne och driver en kamratstödande verksamhet, betonar självhjälp och har också vissa möjligheter att påverka och förändra genom sin socialpolitiska verksamhet. RSMH driver en försöksverksamhet med personliga ombud. Enligt RSMH skulle många av de problem som finns lösas med personliga ombud. De personliga ombuden är fristående. De har lön men ingen myndighet som huvudman. Var och en av ombuden har ca 15 brukare. I RSMH:s projekt finns 40 personliga ombud och projektet finansieras genom stimulansbidrag. Ett problem som finns för brukarna är att det är svårt att få stöd av socialtjänsten. Det var på gott och ont att mentalsjukhusen lades ner. Det fanns mycket mer kontakter för brukarna på sjukhusen. De upplever emellertid att det blivit lättare att tala med folk inom psykiatrin, som har fått större känsla för etik och integritet och kan mer se förmågan hos patienter/brukare.

#### *Mentala nätverket*

Mentala nätverket startade 1997. De har medlemmar från olika organisationer, d.v.s. de som tillhör IFS och RSMH. Mentala nätverket har mötesverksamhet varje tisdag kväll där man t.ex. bjuder in föredragshållare. Dessutom gör de dagsutflykter. Representanten för mentala nätverket framförde att tillgången på psykologer är eftersatt i Malmö. Ett stort problem är bristen på sysselsättningar. En annan brist som framfördes var kontakten mellan psykiatrin/socialtjänsten/försäkringskassan.

## **Synpunkter från andra**

### *Kronofogdemyndigheten.*

Kronofogdemyndigheten i Malmö har noterat en märkbar ökning i olika åldrar av psykiatrins patienter i sina ärenden. När MÖS stängde 1995 blev det en brytpunkt och därefter har vräkningar och psykiska problem och sociala störningar ökat. De sociala myndigheterna underrättas alltid vid vräkningar men kronofogden upplever att socialtjänsten är "sent på det". Det är också påtagligt att socialtjänsten fungerar olika i olika stadsdelar. Kronofogdemyndigheten kan konstatera att de får lägga mer tid och energi på problem som inte har med det exekutiva området att göra och att bättre samverkan behövs mellan berörda parter.

### *Överförmyndarnämnden.*

Av överförmyndarnämndens ca 3000 ärenden om god man eller förvaltare tillhör ca 1000 patienter/brukare psykiatrin. De problem och svårigheter som överförmyndarnämnden kommer i kontakt med är de brukare som vänder på dygnet, de som inte kan använda den funktionella i en lägenhet samt de som har kamrater som dras till dem som bor i egen lägenhet, vilket kan medföra klagomål från grannar. Det är oftast inte ekonomin som är ett problem utan bristen på sysselsättning.

### *MKB*

MKB har ca 20.000 lägenheter i Malmö och av dessa är ca 200 "öronmärkta" för socialtjänstens klienter. Enligt MKB:s representant märktes det tydligt när utflyttningen från institutionerna skedde. Varken kommunerna eller MKB hade beredskap för detta.

MKB bedriver ett omfattande socialt arbete och får ta över en del av det som åligger socialtjänsten, psykiatrin och kriminalvården. MKB har 15 heltidsanställda som enbart arbetar med sociala problem. Det är påtagligt oftare nu som det skrivs ansökningar om avhysning för personer med psykiska problem. De sanitära problemen har ökat. MKB upplever att det är svårare att få den hjälp som behövs från socialtjänst, psykiatrin och polisen.

Det är i dag svårare att få en bostad, även hos allmännyttan. Det finns fler nu än tidigare bland psykiatrins patienter/brukare med demens, missbruk och psykosociala problem. MKB har ändrat sin policy vad gäller krav.

### *Frivårdsmyndigheten*

Hotbilden hos Frivårdsmyndighetens personal har förändrats negativt, t ex har psykiatrin inte varit intresserad av utåt-agerande personer vars agerande medfört stora problem. Frivårdsmyndigheten framför också att remisser till psykiatrin ytterst sällan besvaras. När en person döms till skyddstillsyn med föreskrift om psykiatrisk behandling går en remiss till psykiatrin. Har den dömde tidigare haft kontakt med psykiatrin kan det fungera.

### *Polismyndigheten*

Polisingripanden när det gäller psykiskt sjuka har minskat. Polismyndigheten anser sig ha ett bra samarbete med psykiatrin i Malmö.

### *Malmö Stad*

Malmö Stad har ett handlingsprogram för personer med psykiska funktionshinder och som tydliggör att socialtjänsten, LSS-verksamheten och psykiatrin har ett gemensamt ansvar för att utveckla rehabilitering till malmöbor med psykiska funktionsnedsättningar. Vidare är det angeläget att i processen engagera försäkringskassa, arbetsmarknadsaktörer, primärvård och utbildningsansvariga.



### *Bostonkansliet*

Psykiatrin i Malmö har ett nära samarbete med Boston University kring rehabilitering i öppen vård av personer med allvarlig och långvarig psykisk störning. Tvååriga utbildningar av personal och patienter/brukare, inom den så kallade Boston-modellen pågår i Malmö. Boston-modellen syftar till att stödja den enskilde, så att hon eller han, med minsta möjliga individriktade insatser men med ökad kompetens blir framgångsrik och tillfredställd i miljöer som han eller hon själv valt t ex boende, studier, arbete och fritid/umgänge. Modellen utgår från patientens/brukarens önskemål och egen uppfattning om sina behov. Den ska leda till att hon eller han, trots en funktionsnedsättning, i framtiden själv ska kunna välja boende, studier, arbete och umgänge.

### **Insatser till funktionshindrade**

Länsstyrelsen har i en enkät ställt frågor till SDF Centrum om socialtjänstens organisation, antagna måldokument, inventering, uppsökande verksamhet, riktad information, samverkan, olika former av boende, daglig sysselsättning/rehabilitering och särskilda insatser som riktar sig till barn och anhöriga till personer med psykiska funktionshinder.

### **Mål, uppsökande verksamhet och information**

#### **Länsstyrelsens utgångspunkter**

Till kommunens uppgift hör, enligt 15 § LSS, att informera om mål och medel för verksamheten samt fortlöpande följa upp vilka personer som omfattas av lagen och vad deras behov av stöd och service är. Det innebär att det bör finnas information som riktar sig till både allmänheten och direkt till människor med funktionshinder. Det innebär också att det skall finnas uppsökande verksamhet.

Motsvarande uppgifter åläggs socialtjänsten i 21 a § SoL.

Det bör finnas målbeskrivningar på olika nivåer i organisationen. En målbeskrivning och planering från nämnden eller förvaltningen kan av personalen ses som ett uppdrag. Om uppdraget är tydligt och resurser ges för att genomföra det, är det en god förutsättning för ett engagerat arbete med god kvalitet. En målbeskrivning är dessutom nödvändig för att kunna följa upp och utvärdera verksamheten.

Det finns måldokument och en lokal handlingsplan för SDF Centrum och SDF Södra Innerstaden, psykiatrins sektorsklirik Centrum samt försäkringskassan Brogatan. Tanken är att även arbetsförmedlingen ska integreras i handlingsplanen framöver.

Syftet är, att med gemensamma resurser och i dialog med alla berörda, samverka för att förbättra för målgruppen vad gäller boende, utbildning, arbete/sysselsättning och möjlighet till social samvaro.

Den uppsökande verksamhet som bedrivs inom SDF Centrum går via Vågens rehabiliteringsteam samt till viss del i form av information om LSS.

Det finns en informationsbroschyr rörande LSS-insatser men någon riktad information specifikt till psykiskt funktionshindrade saknas.

### **Länsstyrelsens bedömning**

*Länsstyrelsen anser* det anmärkningsvärt att SDF Centrum inte bättre kartlagt behovssituationen. För att långsiktigt planera de insatser som behövs för den enskilde krävs kunskap om nuvarande och kommande behov. En förutsättning för detta är uppsökande verksamhet och inventering. SDF Centrum har efter 1996 inte inventerat behoven av sysselsättning trots att inventeringen då visade på att 68% av målgruppen saknade någon form av sysselsättning.

*Länsstyrelsen anser att SDF Centrum snarast bör inventera behoven och planerar för nuvarande och framtida behov av insatser vad gäller sysselsättning och boende.*

*Länsstyrelsen vill understryka vikten av att SDF Centrum genom informationsbroschyrer och på annat sätt informerar om olika stödinsatser enligt SoL och LSS.*

## **Organisation**

### **Länsstyrelsens utgångspunkter:**

Organisationen bör vara sådan att den enskilde vet vem som ansvarar för de insatser och det stöd som han/hon har rätt till. Ansvarsfördelningen inom organisationen skall vara tydlig och rutiner för samverkan skall vara väl kända.

Insatser som ges enligt 7 § LSS skall vara lätt tillgängliga för de personer som behöver dem.

Enligt 21 § a SoL skall kommunen planera sina insatser för människor med fysiska och psykiska funktionshinder. I planeringen skall kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer.

Av 15 § punkt 7 LSS framgår det att till kommunens uppgifter hör att samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionshinder.

Av FN:s standardregler om delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning framgår tydligt handikapporganisationernas roll att representera människor med funktionshinder.

SDF Centrum har idag två handläggare som beslutar om SoL respektive LSS-insatser för målgruppen. Samtliga socialsekreterare fångar upp signaler om behoven av rehabilitering från olika möten med klienter och samverkanspartners. I ett gemensamt rehabiliteringsprojekt "Vågen" för åldern 18 år och uppåt, samverkar personal från SDF Centrum och Region Skåne inom ramen för en metodmässig rehabiliteringsmodell i form av "case-manager", som utgår från en metodik som i Malmö är känd under namnet "Bostonmodellen".

Vad gäller särskilda insatser som riktar sig till barn till psykiskt funktionshindrade personer kommer en grupp bestående sex barn att starta den 26 oktober i åldersgruppen 9-12 år. Gruppen kommer att utökas och även gälla 7-15 år. Verksamhetens namn är Näktergalen. Insatser som riktar sig till anhöriga till psykiskt funktionshindrade personer är träffar för de som har ett LSS-boende.

SDF Centrum har ingen egen daglig sysselsättning utan erbjuder sådan inom arbetskollektivet Sallerupsvägen, som fram till årsskiftet drevs av Region Skåne, samt arbetskooperativet Alfa, som drivs av SDF Södra Innerstaden. SDF Centrum har prioriterat boende och rehabilitering enligt Boston-modellen.

Vad gäller boende har SDF Centrum tre kvinnor och tre män placerade i särskilt boende enligt SoL och 18 män och 12 kvinnor i samma boendeform enligt LSS. På HVB finns två kvinnor och en man samt tre män och två kvinnor på hotell/härbärgen. Dessutom har fem män och tre kvinnor egen bostad med stöd av hemtjänst/boendestöd. Fram till den siste juni 2000 fanns "Röda Bilen",

ett boendestöd finansierat med en heltidstjänst från vardera stadsdel och en tjänst från psykiatrin. Nuvarande boendeenheter för målgruppen inom SDF Centrum består av LSS-boende på Storgatan, Gasverksgatan samt Monbijougatan. Planerna för de kommande tre åren är att bygga upp fler boendeenheter samt upprätta ett handikappråd inom stadsdelen.

### **Länsstyrelsens bedömning**

Länsstyrelsen anser det ovärdigt att personer med psykiska funktionshinder hänvisas till hotell/härbärgen.

Länsstyrelsen vill framhålla vikten av att personal som på olika nivåer arbetar med personer med psykiska funktionshinder har kunskap om den lagstiftning som gäller både enligt SoL och LSS. Det är också av stor betydelse att personalen har kunskap om psykiska funktionshinder och dess konsekvenser. I arbetet med psykiskt funktionshindrade är det viktigt att personalen har ett gemensamt förhållningssätt. För att uppnå detta krävs fortbildning och handledning.

### **Boende och sysselsättning**

#### **Länsstyrelsens utgångspunkter**

Enligt 21 § SoL skall socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter som avses i första stycket, behöver ett sådant boende. Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförandet av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

För verksamhet enligt LSS skall finnas den personal som behövs för att ett gott stöd och en god service och omvårdnad skall kunna ges. Personalen skall ha den utbildning och erfarenhet som kan krävas för varje specifik uppgift.

Socialnämnden skall medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och att han får bo på ett sätt som är anpassat efter hans behov av särskilt stöd. Möjligheten till självbestämmande är beroende av personalens lyhördhet och intresse. Vidare är bemanningen i förhållande till antalet boende en viktig faktor. Det måste finnas tillräckligt med personal för att kunna ta individuell hänsyn, risken är annars att arbetet fastnar i rutiner.

Personer som anges i 1 § LSS har rätt till bostad med särskild service enligt 9 § om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och behovet inte är tillgodosett på annat sätt. I insatsen ingår omvårdnad och kulturella aktiviteter.

### **Boenden**

SDF Centrum har tre LSS boenden för målgruppen; Storgatan, Gasverksgatan samt Monbijougatan. Ytterligare ett LSS boende med 11 lägenheter planeras på Celciusgatan. SDF Centrum har sedan årsskiftet 2000/2001 har uppdraget att samordna och planera alla boendialternativ i Malmö kommun. Länsstyrelsen har besökt Storgatan och Gasverksgatan. Boendet på Monbijougatan 5 startade i augusti 2000 med 11 boende och 9 personal.

## **Storgatan 19**

Storgatan 19 ligger mitt i centrala Malmö mellan Gustav Adolfs Torg och Triangeln. Det är ett LSS-boende bestående av 10 lägenheter, två tvåor och resten ettor. Lägenheterna hyrs av SDF Centrum och hyrs ut i andra hand till de boende. För de boende och personalen finns även ett gemensamt utrymme bestående av pentry, sittgrupp med bord och stolar, soffa och TV. Dessutom har personalen en lägenhet som kontor och personalrum.

Här bor för närvarande sju män och tre kvinnor. Sex av dessa personer har dubbeldiagnos.

## **Personal**

Här arbetar åtta personer på heltid, tre män och fem kvinnor. Sex personer arbetar dagtid dvs mellan klockan 07.00 till 21.00 och två personer på natten. Personalen arbetar alltid två tillsammans. De har utbildning från omvårdnadsprogrammet eller skötarutbildning. Av de åtta personer som nu arbetar på Storgatan, har fem varit med sedan starten i december 1998. Föreståndaren har utbildning från sociala omsorgslinjen. Personalen har fram till i våras haft extern handledning av psykolog från Råd och Stöd från region Skåne. De erbjuds fortbildning och utvecklingssamtal samt arbetsplatsträffar var fjärde vecka. Planeringsdag för all personal en gång i terminen. Det framkommer vid besöket att personalen ibland drar åt olika håll och det uttrycks behov av en samordnare på arbetsplatsen.

## **Målet för boendet**

Den boende ska kunna känna trygghet, bli respekterad, ges möjlighet till gemenskap, utveckling, inflytande, valfrihet, individuell anpassning och flexibilitet.

Han eller hon ska vara nöjd med hur insatserna utförs och hur man blir bemött av personalen. Arbetsmetoder och tillvägagångssätt ska präglas av empati och respekt för individen. Personalen ska vara välkänd för den enskilde. Så få personer som möjligt ska svara för de individuella insatserna. För varje boende ska det finnas en kontaktperson. Den boende ska ges information om innehållet i verksamheten, förändringar och rättigheter. Verksamheten ska präglas av öppenhet och ha tydliga kanaler för synpunkter och klagomål. Det finns serviceplaner, en individuell plan för varje boende.

Metoder för att nå målen

- Förstärkt (två personer) kontaktmannaskap
- Samarbetar med psykiatrins öppen- och slutna vård i form av nätverksmöten men tar även kontakt så snart något händer
- Pratar med den boende om den psykiska ohälsan

De som medverkar vid den individuella planeringen är den boende själv och kontaktpersonerna. Uppföljningen sker utifrån behov och minst en gång per år. Kontaktpersonens viktigaste uppgifter är att handleda i praktiska situationer och stödja vid t ex läkarbesök. Några boende har sin dagliga sysselsättning på Fontänhuset. Det dröjde innan psykiatrin "förstod" innehållet i boendet på Storgatan och personalen har nu arbetat fram ett kontaktnät.

## **Intervju med en kvinna och en man boende på Storgatan**

De uppger att det bästa med boendet är tryggheten eftersom det finns personal som kan ge stöd vid behov hela dygnet. Ett försök har gjorts att minska stödinsatserna genom att personalen gjorde sig mer otillgänglig för de boende. Detta slog inte väl ut, några boende mådde mycket dåligt och personalen återgick till hur det var tidigare. En av de intervjuade har samtalskontakt med psykolog inom öppenvården och den andra har kontakt med en psykiatriker på "stan". Kvinnans planer för framtiden är att påbörja en rehabilitering på Vågen. Mannen har deltagit i Bostonutbildningen och har erhållit certifikat. Han har sin dagliga sysselsättning på Fontänhuset.

### **Gasverksgatan 10 - 14, Storcken**

LSS-boendet Storcken är ett integrerat boende som ligger i en trevlig fastighet i centrala Malmö, strax intill Caroli City. Lägenheterna finns på Gasverksgatan 10 med en lägenhet, Gasverksgatan 12 med 4 lägenheter samt Gasverksgatan 14 med 4 lägenheter. Här bor fem kvinnor och fyra män. Boendet startade 1991. Här finns två tvårumslägenheter och resten är ettor med kök. Här finns en lägenhet med gemensamhetsutrymme för de boende och personalen. Personalen har kontor på Rörsjögatan 26.

### **Personal**

Här arbetar tre kvinnor, en heltid och två deltid. Personalen har gått omvårdnadsprogrammet eller motsvarande. Anställningstiden är ca tre respektive två år samt en månad. De arbetar dagtid. Under helgen arbetar endast en personal mellan klockan 8.00–15.00. Personalen får handledning var 14 dag av psykolog från Råd och Stöd samt fortbildning i form av seminarier, psykiatrisk grundkurs samt två dagars utbildning i att ”Bygga upp en bärande relation”. Personalen uppger att de skulle behöva träffa sin föreståndare oftare. De träffas för närvarande en gång i månaden för arbetsplatsträff men skulle vilja ha dessa träffar varje 14 dag.

### **Målet för boendet**

De boende ska få ett självständigt liv, trygghet, känna förtroende för personalen samt få en individuell plan. Personalen har själv gjort upp de skriftliga måldokumenterna.

Det finns en individuell serviceplan för varje boende som kontaktpersonen och den boende gjort upp tillsammans. Denna följs upp en gång per år och däremellan vid större förändringar.

Kontaktpersonens viktigaste uppgift är att stödja och handleda den boende vid behov.

I samarbetet med psykiatriens akutintag uppstår ständiga svårigheter medan samarbetet med avdelningarna fungera bättre nu än tidigare. Personalen uppger att det är en stor förlust att Träffpunkt Storcken stängdes eftersom den hade en stor betydelse för de boende. Personalen märker det på att de boende inte längre går ut och träffar andra människor. Anledningen till att den lades ner var att SDF Södra Innerstaden inte längre ville vara med och finansiera verksamheten. Träffpunkten var mycket välbesökt, bl. a. lagade de mat, hade grillfester, gjorde utflykter, åkte på semester och gjorde studiebesök.

### **Intervju med en kvinna och en man boende på Gasverksgatan**

Kvinnan uppger att det bästa med boendet är att få vara ifred. Hon saknar sysselsättning men går på ”loppis” varje tisdag. För övrigt sitter hon mest och röker och dricker kaffe. Hon har en god man som inte gör något för henne och som hon dessutom inte har sett på nio år. Mannen tycker att det bästa med boendet är att ha en kontaktperson om han skulle behöva hjälp och stöd. Han går varje dag mellan kl. 07.00 och 09.00 till en kompis som har ett plåtslageri. För övrigt sitter han mest och spelar gitarr och skriver. Han har en god man som han träffar en gång i veckan.

### **Länsstyrelsens bedömning**

Länsstyrelsens intryck från boendet från Storgatan var att det fanns tillräckligt med personal så att stödet till de boende kunde utformas individuellt. Det framgick att personalen hade ambitioner och insikt om de boendes behov.

Det intryck Länsstyrelsen fick från boendet på Gasverksgatan var att det fanns otillräckligt med personal. Stödet till de boende var mer uppbyggt på rutiner än individuella hänsyn till de boendes behov. Trots detta fanns ett engagemang och en ambition hos personalen.

Utifrån den bild som Länsstyrelsen fick genom att intervju boenden på både Storgatan och Gasverksgatan är Länsstyrelsens uppfattning att stödet var mer individuellt utformat utifrån den enskilda behov för de boende på Storgatan.

Länsstyrelsens anser att personalbemanningen i förhållandet till antalet boende är en viktig faktor för att kunna ta individuella hänsyn och ge de boende det stöd de är i behov av.

Vidare anser Länsstyrelsen att individuella arbetsplaner som utgår från biståndsutredning och beslut, ska vara dokumenterade samt förvaras på ett betryggande sätt inom boendet

### **Sysselsättning**

SDF Centrum har ingen egen verksamhet med inriktning på sysselsättning.

Centrums socialpsykiatriska samverkansteam gjorde en inventering för perioden 960401-961231. Det totala antalet invånare i Centrum var då 32 000 personer. Av målgruppens 240 personer, 153 män och 87 kvinnor varav 92 % var ensamstående. Flertalet hade sin försörjning via bidrag och 68 % uppskattades sakna någon form av daglig sysselsättning. Inventeringen visade också att 26 % hade behov av LSS insatser men ej sökt sådana.

### **Alfakooperativet**

Kooperativet startade i mars 1996 och var det första arbetskooperativet för psykiskt funktionshindrade i Malmö. Det är en ideell förening med plats för 20 medlemmar samt två arbetsledare. I dag finns det 11 män och sex kvinnor aktiva i föreningen. Verksamheten drivs som en ekonomisk förening med stor tonvikt på demokrati, delaktighet och ansvar. Verksamheten tillhör organisatoriskt Södra Innerstadens stadsdelsförvaltning, men SDF Centrum och övriga stadsdelsförvaltningar köper platser i verksamheten.

Arbetet går ut på att ta fasta på ”det friska” och utveckla medlemmarnas förmågor utifrån var och ens förutsättningar t.ex. bestämmer medlemmarna över sina arbetstider. Verksamheten innehåller verkstadsarbeten i form av cykelreparationer och möbelrenovering, syateljé och en köksverksamhet med cateringverksamhet av smörgåsprodukter till skolor, MAS, försäkringskassan, medborgarkontor en hel del privata företag. Cateringsverksamheten kommer att presenteras på kommunens hemsida. På träffpunkten Lorensborg driver verksamheten även Café Smulan. Medlemmarna har också möjlighet att träna upp sina färdigheter i data och att arbeta över Internet. Tre personal arbetar heltid i verksamheten. Personalen har ingen handledning. Tre till fyra personer har invandrarbakgrund.

Vid intervjuer med några av medlemmarna framkommer att de uppskattar verksamheten. De känner sig välkomna och trivs med personalen. De uppger att de saknar en bra samverkan med psykiatrin. Förutom att de får sysselsättning ges möjlighet till social gemenskap och medlemmarna hjälper varandra.

### **Arbetskollektivet Sallerupsvägen**

Arbetskollektivet startade i februari 1995 med utgångspunkt från förändringar i arbetsterapi- och socioterapiverksamheten i samband med nedläggningen av Malmö Östra Sjukhus. Verksamheten vänder sig till personer med psykisk ohälsa, i riktlinjerna beskrivet som en långvarig allvarlig psykisk störning. Det behöver inte finnas en psykiatrisk diagnos men det skall, genom att en professionell bedömning gjorts, finnas en koppling till psykiatrin. En sådan bedömning kan också göras av en privatpraktiserande psykiatriker eller psykolog. Medlemmarna rekryteras genom att man kontaktas av t ex psykiatrin, försäkringskassan, arbetsförmedlingen, socialtjänsten eller

primärvården men man kan också själv ta en inledande kontakt. Det finns dock inget remissförfarande.

Kollektivet arbetar sektorsövergripande och idag finns 90 medlemmar/brukare. Idag finns följande arbetsområden; Textil och butik, Kök och restaurang-/catering, Kopiering/tryckeri, Montering och packning, Vävstuga, Cykelverkstad och Snickeri. Medlemmarna är från 18 år och uppåt med tonvikt i åldrarna 25-50 år, könsfördelning är ganska jämn men valet av arbetsområde följer ofta något mer "traditionella" könsrollsmönster även om det finns undantag. Deltagare med utländsk bakgrund är fåtaliga men en viss ökning har kunnat märkas.

Verksamheten försöker efterlikna ett så vanligt arbete som möjligt men fokus ligger mer på medlemmarna än på själva sysselsättningen. Medlemmarna avlönas inte av verksamheten utan de behåller den försörjningsgrund de har sedan tidigare (sjukbidrag, pension, försörjningsstöd etc.). En mindre del av verksamheten finansieras genom intäkter från försäljning, uppdragsarbeten, beställningar etc. som görs både av allmänhet/boende i närsamhället och olika företag. En viss del av intäkterna avsätts dock till en aktivitetskassa eftersom verksamheten även erbjuder sociala aktiviteter som höstfest, julmarknad, utflykter, anhörigkvällar etc.. Planering av verksamheten sker genom arbetsplatsmöten och verksamhetsråd i vilket brukarna är i majoritet. Verksamheten har varit föremål för diskussion mellan Region Skåne och Malmö Stad vilket uppfattats som ett nedläggningshot. From årsskiftet 2001 har verksamheten överförts till SDF Kirseberg.

### **Personal**

Verksamheten leds av en enhetschef med högskoleutbildning och lång erfarenhet från psykiatrin. Till detta kommer en stf enhetschef och sju personal med olika utbildnings- och yrkeserfarenhet (byggnadsingenjör, arbetsterapeut, skötare, alkohol- och narkotikavårdare etc.), samtliga med erfarenhet från arbete inom psykiatrin. Där finns fem män och fyra kvinnor och de flesta i åldern 45-60 år. Extern handledning sker regelbundet. Även enhetschefen har regelbunden handledning i arbetsledarrollen. Fortbildning sker regelbundet.

### **Intervju med medlemmar/brukare**

Det som de två intervjuade medlemmarna lyfter fram som särskilt viktigt är vikten av trygghet i verksamheten. Det framgår tydligt att hotet om nedläggning skapat en betydande oro under det senaste året och att det fått konsekvenser i form av ökad ohälsa. Kvinnan berättar att hon under det senaste året har uppsökt akuten vid sju tillfällen men också varit inlagd. Det som lyfts fram som särskilt positivt i verksamheten är den förlåtande attityd som präglar samvaron mellan alla i verksamheten och vikten av självbestämmande. Medlemmen kan själv bestämma hur mycket och på vad man deltar. Det ger samtidigt tryggheten i att man får vara kvar och att det inte nödvändigtvis måste planeras för något annat är viktig, även om de intervjuade såg framför sig möjligheten att någon gång arbeta med något annat. Kvinnan sökte vid något tillfälle ny bostad och när hon blev tillfrågad om hon hade arbete kunde hon svara - ja!. Mannen uppgav att han också är aktiv i Mentala nätverket och sitter med i psykiatrins brukarråd.

### **Länsstyrelsens bedömning**

Länsstyrelsen anser att de båda besökta verksamheterna är goda exempel på välbehövliga dagverksamheter för psykiskt funktionshindrade. Det som särskilt träder fram är att brukarnas behov av trygghet och självbestämmande blir väl tillgodosedda.

Vad som däremot Länsstyrelsen anser vara en brist är att en stor grupp psykiskt funktionshindrade kan antas vara utan en strukturerad sysselsättning stora delar av sin dag. Även om det förutom de verksamheter som Länsstyrelsen besökt finns öppna verksamheter och ideella organisationer, talar mycket för att det saknas tillräckliga alternativ.

## Handläggning och dokumentation

### Länsstyrelsens utgångspunkter

I Socialtjänstlagens 51 och 52 §§ regleras handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Förvaltningslagens regler om ansökan, utredning, kommunikering, beslutsfattande liksom reglerna i sekretesslagen skall gälla.

Krav på dokumentation finns inte i LSS. Handläggningen innebär dock myndighetsutövning mot enskild. I avvaktan på att regler om dokumentation införs i LSS, bedömer Länsstyrelsen att socialtjänstlagens regler om handläggning och dokumentation även är tillämpliga vid handläggning av LSS-frågor.

Social dokumentation skall *inhålla utredning och beslut samt journalanteckningar* för händelser av betydelse. Av utredningen skall framgå vad den enskilde ansökt om, den enskildes syn på sin situation, utredarens bedömning av behoven och om den enskilde har en avvikande mening. Om beslutet på någon punkt skiljer sig från ansökan skall beslut om delavslag fattas och den enskilde informeras om möjligheten att överklaga. Tillfälliga minnesanteckningar bör förstöras. Under verkställighet i t.ex. boende skall en individuell plan *göras tillsammans med den boende*.

Dokumentationen skall förvaras så att obehöriga inte får tillgång till den och hållas åtskild från journaler eller anteckningar enligt patientjournalagen.

### Granskning av personer

Länsstyrelsen har vid besök på SDF Centrum tagit del av 15 akter för granskning varav åtta män och sju kvinnor. Tre personer hade utländsk bakgrund. I några av akterna är det andra stadsdelar än Centrum som utrett och beslutat i ärendet som sedan överförs till SDF Centrum med anledning av att verkställigheten i form av boendet sker i denna stadsdel. Akterna avsåg ansökningar om bostad med särskild service, personlig assistans, ledsagarservice, kontaktperson, korttidsvistelse enligt LSS samt ansökningar om hjälp i hemmet, kontaktperson, särskilt boende enligt SoL. Länsstyrelsen blev under besöket informerad om att det fanns kvinnor och män med gynnade beslut och domar som ej verkställts.

Länsstyrelsen konstaterar att dokumentationen är mycket knapphändig och i en del fall ofullständig. Ansökan, utredning och beslut finns inte i samtliga ärenden och nästan genomgående är handlägningsprocessen svår att följa. Hur kontakten med den enskilde sett ut framgår sällan av utredningen, liksom den enskildes egen syn på sina behov och eventuell avvikande mening. Journal-/minnes -anteckningar saknas till stor del vilket är anmärkningsvärt då dokumentationen i verkställigheten, t.ex. i boendet, också saknas. Akterna är dessutom inte ”rensade”, en rad handskrivna lappar och meddelande av dagsaktuell karaktär förvaras i akterna. Dessa borde i den mån de har betydelse, föras in i journalen och därefter rensas bort ur akten. I två av de granskade akterna fann Länsstyrelsen dokument om helt andra personer vilket givetvis inte får förekomma.

Under pågående aktgranskning träffade Länsstyrelsen berörda handläggare på stadsdel Centrum och speglade vad som framkommit. Vid detta tillfälle överlämnades även en kort sammanfattning av de utgångspunkter som bör präglade handläggningen.

### Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen anser att handläggningen och dokumentationen inte lever upp till kraven på god kvalitet och rättssäkerhet i de ärenden som granskats. Bristerna avser såväl ansökan,



utredning/behovsbedömning som beslutsformulering, uppföljning och dokumentation under verkställighet. Den enskildes behov och önskemål blir inte tydliggjorda i utredningen och journalhandlingar tillvaratas inte på ett tillfredsställande sätt.

Länsstyrelsen anser det särskilt allvarligt att det fanns tre gynnande beslut och två domar som ej verkställdes. Såväl egna gynnande beslut som gynnande domar från förvaltningsdomstol ska verkställas omgående. Sedan den 1 juli 2000 har lagstiftningen skärpts och Länsstyrelsen får enligt 26 a § LSS och 68 a § SoL förelägga kommuner, som inte fullgör vad som ålagts dem i en lagakraftvunnen dom, att avhjälpa bristen. Föreläggandet får förenas med vite.

## Samverkan

### **Länsstyrelsens utgångspunkter**

Enligt 21 a § Sol, skall kommunen planera sina insatser för människor med fysiska och psykiska funktionshinder. I planeringen skall kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer.

Av 15 § punkt 7 LSS framgår det att till kommunens uppgifter hör att samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionshinder.

Arbetet med att rehabilitera människor med psykiska funktionshinder utgår från ett handlingsprogram/måldokument som Malmö Stad arbetat fram tillsammans med psykiatrin. Detta program innehåller vision och övergripande mål samt verksamhetsmål. Detta bryts sedan ner i lokala handlingsprogram för respektive stadsdelar och psykiatrisektorer i samarbete med försäkringskassan. I den aktuella handlingsplanen för SDF Centrum och SDF Södra Innerstaden, psykiatris sektorsklinik Centrum samt försäkringskassan Brogatan, anges en prioritering mot de grupper som är intresserade av rehabilitering, att boendet har en framskjuten plats, att brukarinflytandet skall öka och att målgruppen kommer att vidgas allteftersom behoven tillgodoses. Tanken är att även arbetsförmedlingen ska integreras i handlingsplanen framöver.

Samverkan mellan SDF Centrum och psykiatris öppenvård och slutenvård består av kontinuerliga nätverksträffar. Vågens rehabiliteringsteam har väl fungerande nätverksträffar med såväl SDF Centrum som Södra Innerstaden.

Samverkan med brukarorganisationerna har bestått av temakvällar med mentala nätverket. Även seminariedagar med föreläsningar, information och diskussion har förekommit.

Träffpunkten Storken, som drevs av SDF Centrum och psykiatrin gemensamt är nedlagd liksom ”Röda bilen”, ett boendestöd som finansierades av SDF Centrum och Södra Innerstaden tillsammans med psykiatrin.

### **Länsstyrelsens bedömning**

Ett strukturerat och regelbundet samarbete mellan psykiatrin, socialtjänst, försäkringskassa, arbetsförmedling, primärvård och brukarorganisationer *anser Länsstyrelsen vara nödvändigt för att skapa möjligheter och förbättringar för de psykiskt funktionshindrade.*

*Länsstyrelsen vill framhålla vikten av att SDF Centrum tillsammans med psykiatrin överväger att på nytt starta upp träffpunktsverksamheter då dessa möjliggör en meningsfull social samvaro för de psykiskt funktionshindrade.*

*Länsstyrelsen anser att det finns behov av att utveckla alternativa boendestöd för målgruppen.*